

Харалампиие Поленаковић, Скопље

КАРА ТРИФУН И ИЗДАЊА БОЖИДАРА ВУКОВИЋА НА ТЕРЕНУ МАКЕДОНИЈЕ

Тема овог саопштења представља део научног пројекта Македонске академије наука и уметности и Црногорске академије наука и уметности са насловом „Књижевно-културне везе Македонаца са Црногорцима од најстаријих времена до данас“.

1

Највећи број примерака издања штампарије Божидара Вуковића и његовог сина Вићенца похрањен је у трезору Народне и универзитетске библиотеке „Климент Охридски“ у Скопљу. Већи део сачуваних књига из млетачких штампарија описан је у делу *Каталог на старопечатните и ретки книги во Народната и универзитетска библиотека „Климент Охридски“ во Скопје*. Ово се дело налази у штампи; аутори су др Михаило Георгијевски и Панде Константиновски, библиотекарски, којима захваљујем на помоћи при изради овог саопштења.

На терену Македоније до данас су регистрована три примерка: Служабника (Литургијариона) Божидара Вуковића, штампаног у Венецији 1519. године. Описан је код И. Каратајева: „*Описание славяно-русских книг напечатанных кириловскими буквами*“, Спб. 1883, бр. 15.

а) Први примерак овог дела носи сигнатуру Народне и универзитетске библиотеке „Климент Охридски“ у Скопљу: Р. II 1581. Књига је добављена из православне цркве у селу Зубовце, код Гостивара, а ја сам је пре десет година издвојио из прилично богате црквене библиотеке.

б) Други примерак овог дела налази се у архиви Македонске академије наука и уметности, под сигнатуром Р. 93. Знатно је оштећен. Добијен је као поклон од општине града Кичева приликом усељења Академије у нову зграду 10. X 1976. године. Књига је нађена у селу Вранешници код Кичева. У овом је селу нађен и познати у науци *Вранешнички апостол*, који је издао проф. Блаже Конески у Скопљу 1956.

в) Трећи примерак *Служабника* из штампарије Божидара Вуковића налази се у Историјском музеју у Крушеву и добављен је из суседног села Кривогаштана, без сигнатуре.

У Македонији су регистрована два примерка *Зборника — Празничног минеја*, штампаног у Венецији код Божидара Вуковића 1536—1538, Каратајев, 31.

а) Примерак НУБ-а сигн. Р. II86.

б) Други примерак *Зборника — Минеја* сачуван је у Историјском музеју у Крушеву, без сигнатуре.

Трећа књига штампана у штампарији Божидара Вуковића је: *Октоих Петогл(а)сник*, Венеција 1536—1537, Каратајев, бр. 29: Сигн. НУБ-а Р. III 78. Делимично оштећен.

У поседу НУБ-а има један примерак *Молитвослова*, штампаног 1536, Каратајев, бр. 26. Сигн. НУБ-а Р. I 602.

Из штампарије Вићенца Вуковића постоје два примерка *Псалтира* с последованијем, које има НУБ у Скопљу.

а) Први примерак је штампан 1546, Каратајев, 36, сигн. НУБ-а Р. II 1502. Овај је примерак описао Михаило Георгијевски у скопском часопису *Историја*, год. XIV, 1, 165—166. Књига је нађена у селу Тројкрсти код Прилепа;

б) Други примерак *Псалтира* је из 1561. године, Каратајев, бр. 48. Сигн. НУБ-а МС. 73. То је оштећен примерак са убаченим рукописним допунама из XVII в. (због тога је сврстан у рукописе!).

У трезору НУБ-а постоји и један примерак *Часловца*, који је штампао Јаков од Камене Реке 1566, Каратајев, 73. Примерак из НУБ-а је оштећен, има само 259 листова, док код Каратајева има 268 листова. Сигн. НУБ-а Р. I 321.

2

Пишући чланак о првој књижари у Скопљу (Х. Поленаковић, *Белешки за првата књижарница во Скопје*, Нова Македонија, 21 јули 1957) могао сам стећи утисак да је Скопље у XVI веку било један од важнијих економских, културних и војних центара Отоманске државе. У Скопљу, поред месног становништва и Турака, било је и доста трговаца из Дубровника, Котора, Млетака, Јевреја и др. У Скопљу је у XVI веку било између 150.000 и 200.000 становника. Веома је била развијена трговина унутар Отоманске државе и између Истока и Запада. У оваквом Скопљу, свакако на левој обали Вардара, у једној трговачкој радњи, поред остале робе, могао се купити и *Псалтир с последованијем*, који је штампао неки Јаков Крајков из Софије 1569. године у штампарији Јеролима Загуровића, властелина которског. Код Каратајева, под бр. 76, описано је ово дело. Примерак НУБ-а има сигнатуру Р. II 1585.

У науци се писало доста о овом Јакову Крајкову из Софије, исто као и о Јакову из Камене Реке, који су један за другим у Млецима штампали две књиге: *Македонац Јаков из Камене Реке — Часловац* 1566. и *Јаков Крајков из Софије — Псалтир с последованијем*, 1569. Код последњег постоји и саопштење у *Псалтиру*:

„И аще комоу кои потреба въскопетъ ѿ стѣхъ книгъ, то вса ста соутъ прѣнесена въ место Скопѣ оу Кара Трифоуна.

У науци се дискутовало да ли је реч о двојници штампара или само о једном, који се на два начина представио. То је питање тешко решити. Ја сам писао о Јакову из Камене Реке (*Нова Македонија*, 1, 2, 3. мај 1957), као и о „књижару“ Кара Трифуну, који је у Скопљу продавао књигу Јакова Крајкова из Софије. Нисам улазио у питање да ли се ради о једној или о двама личностима. Пишући о Кара Трифуну помислио сам да је можда Которанин, јер је продавао књиге из штампарије Которанина Јеролима Загуровића.

Haralampije Polenaković, Skoplje

KARA TRIFUN AND EDITIONS BY BOŽIDAR VUKOVIĆ ON THE TERRITORY OF MACEDONIA

Summary

The first part of the paper presents information on the copies of books printed by Božidar Vuković and his son Vićenco which can be found in Macedonia.

The inventory of registered copies consists of: 1) three *Books of the Hours*, two of which are in Skoplje and one in Kruševo; 2) two *Holy Day Menaion*, in Skoplje and in Kruševo; 3) one *Octoechos*, in Skoplje; 4) one *Prayer Book*, in Skoplje; 5) two copies of the *Psalter with Rituals*, in Skoplje. In addition to these books in Skoplje there is also a copy of a *Book of the Hours* printed by Jakov of Kamena Reka in 1566.

In the second part of the paper, the author deals with Jakov of Kamena Reka, who printed the *Book of the Hours* in Venice in 1566, and with Jakov Krajkov from Sophia, who printed a *Psalter with Rituals* in Venice in 1569. The author does not offer an answer to the question, discussed in previous scholarship, on whether this is a matter of two printers or of only one known by two different names.

Skoplje was one of the trading points for the sale of printed books. This is evidenced by an inscription in the *Psalter with Rituals* of Jakov Krajkov: »And should anyone need a holy book, he will find it in Skoplje at Kara Trifun's«.

